

Izstāžu cikla "Rīga, kuras nav. Kartes un plāni" sestā izstāde "No fabrikām līdz industriālajiem parkiem"

Publicēts: 07.06.2021.

Arhitektūra

Muzeji

Vizuālā māksla

No 2021. gada 11. jūnija līdz 10. septembrim Latvijas Arhitektūras muzejā notiks izstāžu cikla „Rīga, kuras nav. Kartes un plāni” sestā izstāde “NO FABRIKĀM LĪDZ INDUSTRIĀLAJIEM PARKIEM”, kurā varēs iepazīties ar Rīgas industriālo attīstību 20. gadsimta gaitā. Izstādē eksponēti oriģināli Rīgas plāni un kartes, aerofotogrāfijas un vēsturiski attēli, kurus paskaidro izstādes kuratora Jāņa Lejnietka komentāri.

Latvijas Arhitektūras muzeja krājumā ir gandrīz tūkstotis 20. gs. Rīgas plānojuma projektu. Izstāžu cikls “Rīga, kuras nav. Kartes un plāni” iepazīstina ar tiem. Pirmā izstāde “Rīga. Pamatplāns” (2015) bija veltīta Rīgas galvenajiem plānošanas dokumentiem, otrā – “Zilās Rīgas zaļie ķīļi” (2016) parādīja ūdens akvatoriju un zaļo teritoriju potenciālu, trešā – “Rīga. Pasažieri un krava. Satiksme un transports” (2017) atklāja satiksmes un transporta ietekmi uz pilsētnieku ikdienu, ceturrtā – “Rīga. Galvenā iela” (2018) stāstīja par galvaspilsētas centrālo asi un piektā – „Mikrorajoni. Spožums un posts” analizēja mājokļu būvniecības ieguvumus un zaudējumus (2019).

Laikā līdz Pirmajam pasaules karam Rīgas rūpniecība, tāpat kā iedzīvotāju skaits, strauji progresēja. Preču apgrozījuma ziņā pilsēta bija pirmo Krievijas ostu vidū, bet līdz ar precēm nāca tehniski jauninājumi un ierosmes inženieru un arhitektu darbam. Rīga kļuva par vienu no Krievijas vagonu un aviācijas būves centriem. Pirmā pasaules kara laikā, 1915. gadā, fabriku evakuācija Rīgas rūpniecības izpostīja, kopā ar darbagaldu tika mobilizēti strādnieki ar visām ģimenēm. Rīgas iedzīvotāju skaits saruka no 500 līdz 330 tūkstošiem, un daudzi no viņiem neatgriezās dzimtenē. Pēc kara jaunās Latvijas valsts galvaspilsētai rūpniecība bija jāceļ no jauna, un ne visur tas izdevās, daudzi fabriku korpusi palika pustukši līdz pat nākošajam karam. Ārvalstu piegādēm un eksportam

kalpoja Andrejosta un Eksportosta, bet iekšējam tirgum – dzelzceļš. Gar tā iekšējo loku pilsētā izvietojās galvenās rūpnīcas, no kurām nozīmīgākajām bija savi sliežu ceļi tiešai izejai uz dzelzceļa tīklu. Ielu tīkla attīstība, saistot to ar tiltu būvniecību pār Daugavu, ir bijusi visu Rīgas ģenerālo plānu pamatā. Tilti ir būtiskākā transporta sistēmas sastāvdaļa, bet tos pilsētai nācās atjaunot pēc abiem pasaules kariem. Maģistrāļu sistēmā smagā transporta ceļi ostas un rūpnīcu apkalpei tiek nošķirti no vieglā transporta. Dzemzēl joprojām ielās, kas ved uz ostu, veidojas sastrēgumi.

Padomju režīms pilsētas plānojumu kardināli pārveidoja. Pēc Otrā pasaules kara Vissavienības ministrijas Rīgā būvēja rūpnīcas un no Krievijas ievestajam darbaspēkam – mikrorajonus, kuros joprojām dzīvo vairāk nekā puse rīdzinieku. Vecās 19. gs. fabrikas, kas bieži vien izvietojās pilsētas centrā gar dzelzceļa loku, tika pārbūvētas, bet jaunajām vietu atrada nomalēs. Atbilstoši PSRS Celtniecības normu un noteikumu prasībām, rūpnīcas tika grupētas t.s. Rūpniecības mezglos, būvējot tām kopīgu apkalpes infrastruktūru.

Pēc 1991. gada drastiskas pārmaiņas ir piedzīvojušas simtgadīgās fabrikas, kuras nojauc vai labākajā gadījumā pārbūvē par *premuim* klases mājokļiem. Padomju laikmeta ēkas neatbilst mūsdienu energoefektivitātes prasībām, un tās pārbūvē par tirdzniecības centriem, bet vietās, kur zemes cena ir lielāka nekā uz tās atrodošo ēku vērtība, nojauc.

Izstāde nevar atbildēt uz jautājumu – ko darīt ar veco industriālo apbūvi? Problēmu cēloņi meklējami padomju laikmeta centienos radīt sociālo utopiju totalitārā režīma saimnieciskās mazspējas apstākļos. Varbūt atrisinājums meklējams jauna satura ēku būvniecībā to teritorijās? Simptomātiski, ka mūsdienu Rīgas ainavā tikai skursteņi iezīmē atmiņu vietas par kādreiz tik nozīmīgo pilsētas sastāvdaļu eksistenci.

Izstādē eksponēti plāni un attēli no Latvijas Arhitektūras muzeja, Jura Kalniņa aerofotogrāfijas un attēli no Jāņa Lejnieka personiskā arhīva, kā arī izmantots Ilzes Rukšānes raksts “Sarkandaugavas reanimācija – remediācija” žurnālā „Latvijas Arhitektūra” #2(136) 2018.

IZSTĀDES KURATORS: Jānis Lejnieks

IZSTĀDI NODROŠINA: Latvijas Arhitektūras muzejs

IZSTĀDI ATBALSTA: Valsts kultūrkapitāla fonds

Latvijas Arhitektūras muzejs
Mazā Pils iela 19, Rīga, LV-1050

Tālr. 67220779 / www.archmuseum.lv

Darba laiks: Pirmdienās 9:00-18:00, otrdienās 9:00-17:00, trešdienās 9:00-19:00, ceturtdienās 9:00-17:00, piektdienās 9:00-16:00. Sestdienās, svētdienās slēgts.

Ieeja bezmaksas

Muzejs atrodas viduslaiku dzīvojamā ēkā Mazajā Pils ielā 19, vienā no t.s. “Trijiem brāļiem”.

UZMANĪBU: Muzejs atvērts tikai individuāliem apmeklējumiem.

Tā kā muzeja izstāžu zālēs vienlaikus var atrasties 2 apmeklētāji, vēlams iepriekšēja pieteikšanās, rakstot uz e-pastu:

ilze.martinsone@mantojums.lv

Preses materiālu sagatavoja:

Ilze Martinsone

Projekta vadītāja

T: [+371 67220779](tel:+37167220779)

M: [+371 29140643](tel:+37129140643)

E: Ilze.Martinsone@mantojums.lv

<https://www.km.gov.lv/lv/jaunums/izstazu-cikla-riga-kuras-nav-kartes-un-plani-sesta-izstade-no-fabrikam-lidz-industrialajiem-parkiem>